הרב יעקב אפשטיין

כוהני חזקה אינם רשאים לעבוד במקדש

(תגובה למאמרו של הרב ישראל אריאל במעלין בקודש גיליון כ"ו)

הרב ישראל אריאל שליט"א, ראש מכון המקדש, כתב מאמר ארוך על כך שכוהני חזקה יכולים להיכנס לעבודה בבית המקדש לכשיבנה במהרה בימינו ולאכול קרבנות, ורק אם נמצא בהם פסול הרי הם נדחים מן הכהונה.

לענ"ד רוב דבריו אינם מבוססים, ואין להתיר לכוהנים לעבוד רק על סמך חזקת כהונה.

אתייחס בתחילה באופן פרטני לדבריו לפי פרקי מאמרו, כשבראש כל התייחסות מובאת בקצרה טענת הרב אריאל **בכתב מודגש**. (אף במקומות שלא הערתי על דבריו איני מסכים עימם, אלא שאיני יכול להעיר על כל ראיה והוכחה). לאחר מכן אתייחס לסוגיה באופן כללי.

א. 1 – הרמב"ם חידש את המושג 'כהן מיוחס' ולשון חז"ל הוא 'כהן כשר', הכולל כל מי שמוחזק ככוהן.

הרב אריאל השמיט את כל הדיון בסוגיית בבלי כתובות כד ע"ב – כו ע"ב. בסוגיה ישנה אבחנה ברורה בין עדות נסיבתית שמועילה בקדשי גבול כגון תרומה דרבנן ונשיאות כפים, לבין העדות הדרושה ליוחסין. לענ"ד סוגיה זו היא מקור שיטת הרמב"ם להבחנה בין כוהן מוחזק לכוהן מיוחס.

גם רש"י מפרש ש'כשר' הוא דווקא מיוחס, כגון ביבמות (יא ע"ב): "כשרה לעלמא – מיוחסת וכשרה לכהונה", וכן ביבמות (קכב ע"א ד"ה ולא תהא כהנת): "כהנת מיוחסת", וכן בכתובות (יב ע"ב): "וכהן הוא – כלומר מיוחס הוא"; ובעוד מקומות.

א. 2 – חזקת כהונה לפי פסוקי התנ"ך

לא ברור לי איך הרב דורש פסוקים כאילו היה תנא או אמורא.

א. 3 – רק בכוהני חזקה יכול להימצא שכוהן שהקריב יימצא חלל.

כוהן עובד ונמצא שהוא חלל, יכול להיות מחמת הגעת עדות חדשה על אמו, ובהחלט אפשרי שנבדק ע"י סנהדרין כאשר נכנס לעבודה ונמצא מיוחס, ואח"כ הגיעו עדויות על אמו ופסלוהו. (כמו"כ ישנן בדברי חז"ל מחלוקות גם בדברים שאינם עלולים לקרות ע"פ הסדרים הקיימים).

א. 4 – מדברי חז"ל בתלמודים ובמדרש עולה שלעתיד לבוא ישמשו במקדש כוהנים שאינם מיוחסים, מדין "משפחה שנטמעה – נטמעה".

הן בבבלי והן בירושלמי לא מוזכר שדין "משפחה שנטמעה – נטמעה" נוהג גם לגבי עבודת המקדש. מפרשי הירושלמי (קרבן העדה ופני משה) מפרשים בדבריו להיפך, שדווקא בישראל "משפחה שנטמעה – נטמעה", אך את עובדי המקדש יצרף ה' להבדיל מהם את הפסולים. וכך פוסק הרמב"ם בהל' מלכים (פי"ב ה"ג): "בימי המלך המשיח, כשתתיישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל, יתייחסו כולם על פיו ברוח הקודש שתנוח עליו, שנאמר וישב מצרף ומטהר וגו', ובני לוי מטהר תחילה ואומר **זה מיוחס כהן, וזה מיוחס לוי, ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל,** הרי הוא אומר ויאמר התרשתא להם וגו' עד עמוד כהן לאורים ולתומים, הנה למדת שברוח הקודש מייחסין המוחזקין ומודיעין המיוחס, ואינו מייחס ישראל אלא לשבטיהם, שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני, אבל אינו אומר על שהן בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד **שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה**".

דברי מדרש תהילים שמביא הרב אריאל עוסקים דווקא בכוהנים שנשתכחה כהונתם ויחזרו על ידי רוח הקודש, ולא בכוהנים מוחזקים.

ב. 1 – מדברי רש"י עולה שרק משפחות שנתערבו בהן פסולים נזקקו לייחוס, ומכאן שכוהן מוחזק כשר לעבודה.

מרש"י לא מוכח שכוהן מוחזק עובד. הוא מבאר שכוהנים אלו שהתערבו בגויי הארץ לא היו להם ספרי יחס, ועל כן הורחקו על ידי נחמיה מקודשי מקדש ומעבודה במקדש.

לעומת זאת בפסחים (ג ע"ב) כותב רש"י: "מן המזבח ולמעלה: אם שימש במזבח – אין צריך לבדוק למעלה הימנו, **דאם לא היה ראוי לכהונה לא היו מניחין אותו לשמש,** כדתנן במסכת מדות (פרק ה' משנה ד'): לשכת הגזית שם היו יושבים בית דין מיחסי כהונה ולויה, כל כהן שנמצא בו פסול **כשהיה רוצה להתחנך לעבודה** – לובש שחורים ויוצא". עולה מדברי רש"י שכל כוהן שרצה להביא עשירית האיפה ולהתחנך לעבודה היה צריך לעבור את הבדיקה של הסנהדרין.

ב.2 – הכוהנים היו בודקים את יחוסם.

הרב אריאל לומד בדברי הספרי שהכוהנים היו מופקדים על בדיקת יחוסם, ובא על פי זה לדחות את פשט המשנה במידות (פ"ה מ"ד) שהסנהדרין היתה בודקת את יחוסי הכהונה. אבל המהרש"א על המשנה שם כתב: "סנהדרי גדולה של ישראל יושבת ודנה את הכהונה - נקט הכא טפי של ישראל, **שלא יהיה בתוכם כהנים,** שאפשר שהם נוגעים בדבר כיוון שדנין את הכהונה".

ב.3 – בי"ד שבלשכת הגזית היה בודק רק את יחוסם של מי שיצא עליהם ערעור.

הגר"א כותב על המשנה במידות דלעיל: "לכן לא היו רשאין (=הסנהדרין) לצאת מן המקדש לעולם, אף שהם לא היו דנים דיני נפשות אלא זקן ממרא ולעגלה ערופה, אלא מפני שהם היו דנים את הכהונה והיו צריכים להם תמיד, **כי בכל יום היו נתוספין כמה כהנים**, לכך לא היו רשאין לצאת". מבואר שכל כוהן לפני כניסתו לעבודה היה עובר בדיקה של הסנהדרין שבלשכת הגזית, לא מחמת קול אלא כיוון שרוצה להתחיל לעבוד.

וכך דברי התוספתא חגיגה (פ"ב ה"ד): "ושם (=לשכת הגזית) יושבין ובודקין יחסי כהונה ויחסי לוויה, כוהן שנמצא בו פסול לובש שחורין ומתעטף שחורין יוצא והולך לו, ושלא נמצא בו פסול לובש לבנים ומתעטף לבנים נכנס ומשמש עם אחיו הכהנים, ויום טוב היו עושין שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן, **ומביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו** אף על פי שאין המשמר שלו".

הא קמן שכוהן שנבדק ונמצא מיוחס מביא עשירית האיפה שהוא חינוכו לעבודה בביהמ"ק, ומשמע שזה היה ה'מסלול' שכל כוהן עבר.

ב. 4 – בספרי מבואר שאין מורידים כוהן מחזקתו אלא על פי עדים.

הרב אריאל מצטט את דברי הספרי הדורש עדות של שני עדים "**להעלות לכהונה** ולהוריד מן הכהונה", וכותב ש"מכאן קושייה על שיטת הרמב"ם הסובר שחזקה אינה מועילה... ושכל כוהן הרוצה לעבוד נדרש להביא עדות המאששת את כהונתו כדי **להעלותו** למזבח"!!!

ב. 5 – הרמב"ם ורש"י נחלקו אם כוהני חזקה מותרים בעבודה בבית המקדש.

כדי להוכיח שישנה מחלוקת בין הרמב"ם לרש"י מביא הרב אריאל את דברי המאירי בקידושין הכותב שנחלקו בשאלה זו 'גדולי המחברים' (הרמב"ם) עם 'גדולי המפרשים'. ושתי הערות לדבריו: ראשית, הכינוי 'גדולי המפרשים' בפי המאירי אינו מתייחס לרש"י המכונה אצלו 'גדולי הרבנים', ובדרך כלל 'גדולי המפרשים' הוא הראב"ד בפירושיו לש"ס[1] (ולא בהשגותיו) או בעל ההשלמה.

אולם יותר תמוהה בעיניי השמטת סיום דברי המאירי, העומדים כנגד כל שיטת הרב אריאל במאמרו. שכן כך מסיים המאירי את דבריו על שיטת 'גדולי המפרשים' שכוהן מוחזק עובד:

1. וכך ציין הרב א. סופר ובהערות הוסיף שבהשגות על הרמב"ם כתב להיפך.

> ומכל מקום אף לדבריהם - דוקא בגלות בבל שהיה גלות מועט ועדין חזקת אבות קיימת, **הא לעתיד לבא אין מחזיקין אותם עד שיתברר יחוסם על פי נביא.**

היינו אף לשיטה הסוברת שהיו סומכים על חזקת כהונה כדי להכניסם לעבודה בבית המקדש, היינו דוקא בבית שני שהוקם כשבעים שנה אחר החורבן הראשון ועדיין מסורת אבות ויחוס היתה קיימת, אז ניתן היה לסמוך על חזקת כהונה, אבל לאחר גלות של אלפיים שנה החזקה הזו אין לה ערך ולכן אין מכניסים כוהני חזקה לעבודה **"עד שיתברר יחוסם עפ"י נביא"**.

ב. 6 – כוח חזקה גדול מאוד ואפילו סוקלים על החזקות.

לא מובן מה הקשר בין סקילה על החזקות לעבודה בבית המקדש, וכל הק"ו אין לו מקום. החזקה המובאת בגמרא שם מוכיחה רק שהבן הוא בן של אביו, ולכן אם האב הוא כוהן מיוחס – גם הבן יהיה כוהן מיוחס. אך אם האב אינו אלא מוחזק ככוהן – גם הבן לא יהיה אלא כוהן מוחזק, ולא יוכל לעבוד בבית המקדש. אמנם גם על חזקת כהונה נאמר "גדולה חזקה", אך משמעותה מבוארת בגמרא בכתובות (כד ע"ב) שהובאה לעיל, שהכוהן המוחזק רשאי להמשיך במה שהוחזק בו (תרומה דרבנן), אך לא בשום דבר שחמור יותר.

ג. – לא שמענו שלבתי הדין היה ארכיון של מגילת יוחסין.

הרב אריאל רצה להוכיח מנדירותם של מגילות יוחסין שאין הן נצרכות, ומספיקה חזקת כהונה כדי לעבוד בבית המקדש. אמנם בדברי הימים (ב' ל"א, טז-יח) מבואר שלא כהנחתו, שכן נאמר שם על חזקיהו מלך יהודה:

> מלבד התיחשם לזכרים מבן שלוש שנים ולמעלה לכל הבא לבית ה' לדבר יום ביומו לעבודתם במשמרותם כמחלקותיהם: **ואת התיחש הכהנים לבית אבותיהם** והלוים מבן עשרים שנה ולמעלה **במשמרותיהם במחלקותיהם**: ולהתיחש בכל טפם נשיהם ובניהם ובנותיהם לכל קהל כי באמונתם יתקדשו קדש.

המלך חזקיהו ייחס את כל ישראל ובמיוחד את הכוהנים הנכנסים לעבודה – "במשמרותיהם ובמחלקותיהם". איני יודע ולא מבואר שם בדברי הימים אם עשה זאת בסיוע ספרים או בעדות ישירה, אבל על כל פנים הייחוס נצרך ונצרך.

ד. – מכך שר"י מפאריז רצה להקריב קרבנות מוכח שסמך על כוהני חזקה.

מתמיהתו של בעל כפתור ופרח על ר' יחיאל מפאריז: "אנה הכהן המיוחס?", מסיק הרב אריאל שר' יחיאל סבר כשיטה שכוהני חזקה נכנסים לעבודה.

לפי הבנתי אם ר' אשתורי הפרחי שהיה מן הראשונים נשאר בספק על כוונת הר"י מפאריז – קשה מאד ללמוד מה היתה שיטתו, ולכן יש בכך לכל היותר השערה.

ה. – אף לפי הרמב"ם כוהני חזקה עובדים בבית המקדש.

הרב אריאל רוצה להוכיח מזה שהרמב"ם חילק את נושא בדיקת ייחוסי כהונה לשתי הלכות: הל' אסורי ביאה והל' ביאת מקדש, שכוונתו ללמד שלענין העבודה במקדש הנידונה בהל' ביאת מקדש – גם כוהן מוחזק כשר לעבודה, ואילו לענין אכילת תרומה דאורייתא הנידונה בהל' איסורי ביאה – כוהן מוחזק אסור לאוכלה.

אך באמת אין להוכיח מכאן דבר. חובת המקדש היא על כל ישראל ולכן יש חיוב על ישראל לבדוק מי הם שלוחי דידן ודרחמנא לעבודה, ובדיקה זו נעשית על ידי הסנהדרין, ובה עסק הרמב"ם בהל' ביאת מקדש. נוסף לזה ישנם דינים הנוגעים לכל כוהן באופן פרטי, כאיסורי נישואין שונים ואכילת תרומה וכדומה, ובזה עוסק הרמב"ם בהרחבה בהל' איסורי ביאה. וברור שאי אפשר להסיק מחלוקת ההלכות ברמב"ם כנגד דבריו המפורשים (הל' איסורי ביאה פ"כ ה"ב) שכוהן שעבד במזבח הרי הוא כוהן מיוחס, "שאילו לא בדקו בית דין הגדול אחריו לא היו מניחים אותו לעבוד"!

ו – מתוך דיונים במשניות עולה שכוהני חזקה מותרים לשמש במקדש.

חז"ל כתבו בחומרה כנגד הוראת הלכה מתוך המשנה (סוטה כב ע"א). ואיני מבין כיצד אפשר לצטט את דברי הרמב"ם בהל' מלכים (פי"ב ה"ג): "ובני לוי מטהר תחילה ואומר: זה מיוחס כהן, וזה מיוחס לוי, **ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל**", ולהסיק מכך היפך דבריו, שכוהני חזקה יעבדו במקדש.

וכן כתב הרדב"ז שם:

> בימי מלך המשיח וכו'. פרק עשרה יוחסין אמרינן: משפחה שנטמעה - נטמעה, ואם כן קרא דכתיב 'ויצא מצרף' בלויים וכהנים מיירי, **לפי שאין לויים עולים לדוכן ולא כהנים לעבודה אלא מיוחסים.**

וכן במרכבת המשנה שם:

> זה מיוחס כהן וכו'. מבואר מזה דבזמן משיח הותר ממזרות פסולי קהל, דמשפחה שנטמעה - נטמעה, אבל **איסור חללות פסולי כהונה** במקומה עומדת.

ז. – מכך שמצוות קיימות לעד מוכרחים לומר שאף כוהני חזקה משמשים בבית המקדש.

מצוות אינן בטלות לעתיד לבוא, ואם עדיין לא נשלמו התנאים לקיימן אין זה אומר שהקב"ה ויתר עליהן. בנושא שלנו הרמב"ם כותב במפורש איך יחזור ייחוס הכוהנים לעתיד לבוא: "בימי המלך המשיח כשתתיישב מלכותו ויתקבצו אליו כל ישראל – **יתייחסו כולם על פיו ברוח הקודש שתנוח עליו...** ואומר: זה מיוחס כהן, וזה מיוחס לוי,

ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל" (הל' מלכים פי"ב ה"ג). כך שאי אפשר להוכיח מזה שמצוות העבודה במקדש לא תיבטל, שגם בימינו היא אפשרית.

ח. 1 – סיום מסכת עדויות נכתב לאחר שניתנה רשות לבנות את בית המקדש בימי ר' יהושע, ועולה ממנו שכוהני חזקה מותרים לשמש בבית המקדש.

איני יודע מי גילה את אוזנו של הרב אריאל שסיום מסכת עדויות הוא פרוטוקול של הבעיות ההלכתיות שעמדו לפני ר' יהושע ודורו ברשיון לבניין המקדש (לפני שהתבטל). מותר להסביר כך, אבל אין שום הכרח לכך, וממילא אין למסקנתו ההלכתית שום שורש וראיה.

ח. 2 – מדברי הבית יוסף (אבן העזר סימן ב) בדין 'משפחה שנטמעה – נטמעה' עולה שכוהני חזקה מותרים בעבודה במקדש.

הן בדברי הבית יוסף, והן בדברי הר"ן המצוטטים בו, מבואר פעם אחר פעם שהנושא בו הם עוסקים הוא היטמעות של ממזרים בישראל, ולא היטמעות של זרים וחללים בכוהנים, וממילא אין דבריהם נוגעים לשאלתנו כלל. אמנם הרב אריאל לומד בדברי הגמרא (קידושין עא ע"א) שדין 'משפחה שנטמעה נטמעה' נאמר גם לענין ייחוס הכהונה, כיוון שהוא נלמד מהפסוק "והיו לה' מגישי מנחה בצדקה", אך בגמרא שם נאמר דין זה כהמשך לדברי ר' יהושע בן לוי "כסף מטהר ממזרים", ולכן בארוהו הפוסקים על היטמעות ממזרים בישראל דווקא. הדבר מובלט בדברי הרמב"ם שהוזכר לעיל (הל' מלכים פי"ב ה"ג), שביחס לממזרים ועבדים שנתערבו בישראל פסק ש"משפחה שנטמעה נטמעה", ואילו לגבי ייחוס הכהונה פסק שהמלך המשיח "דוחה את שאינן מיוחסים לישראל". לפיכך שימושו של הר"ן בדברי הרמב"ם לסיוע לא יכול להביא למסקנה שגם לדעת הרמב"ם כוהן מוחזק עובד, אלא להיפך־ שגם לדעת הר"ן דין 'משפחה שנטמעה – נטמעה' נוגע רק להיטמעות פסולים בישראל, ולא לייחוס הכהונה.

וכן נראה מדברי הר"ן בכתובות (י ע"ב בדפי הרי"ף), שמקשה מדוע הגמרא אומרת שעד אחד שהעיד על אדם שהוא כוהן אינו נאמן להשיאו אישה, והלא כל המשפחות בחזקת כשרות. ומסיק:

> לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל דלהשיאו אשה לאו דוקא, אלא הכי קאמר: אין נאמנים להשיאו אשה בבדיקת ארבע אמהות לענין שיעשו בניו כבדוקין למזבח ולדוכן ולסנהדרין, דלכל הני בודקין.

ח. 3 – ר' יהונתן מלוניל התכוון לחדש את העבודה במקדש עם כוהני חזקה.

אלו דברי ר' יהונתן מלוניל המצוטטים בבית יוסף: "הלכה כר' יוסי, דמשפחה שנטמעה נטמעה", וכוונתו לדברי ר' יוסי המובאים בקידושין (עב ע"ב): "ממזרים

ונתינים טהורים לעתיד לבוא". פסק זה אינו קשור כלל וכלל לייחוס הכוהנים, כך שלא מובן איך הרב אריאל מסיק מכאן שהר"י מלוניל קבע שהכוהנים בזמן הזה כשרים לעבודה, כמו שלא מובן איך אפשר להסיק מסיורו סביבות הר הבית שכוונתו היתה לחידוש העבודה.

ח. 4 – המהרי"ט כותב שגם לשיטת הרמב"ם דין משפחה שנטמעה נטמעה שייך גם בכוהנים, ולכן כוהני חזקה רשאים לעבוד.

המהרי"ט (שו"ת מהרי"ט ח"א סי' קמט) אכן רצה לומר כך בשיטת הרמב"ם, אך בהמשך דבריו שלא צוטטו במאמר הוא חוזר בו וכותב: "ומיהו מלשון הרמב"ם ז"ל משמע דמוקי 'משפחה שנטמעה נטמעה' בישראל, וקרא ד'וישב מצרף' בכהנים".

ח.7 – דעת ה'חזון איש' להתיר הקרבה בזמן הזה ע"י כוהני חזקה.

הרב ציטט מדברי ה'חזון איש', אבל כדאי לצטטם במלואם:

> לעתיד לבא לא יהיו לנו כהנים מיוחסים, משום חשש זרות - דהרי היינו מעלים על פי עצמו ועל פי עד אחד לנשיאת כפיים ולתרומה דרבנן, ולענין יוחסין צריך יחוס בעדות שהוא מזרע אהרן, ומשום חשש חללות - דצריך בדיקת אמהות ולא סגי בחזקה של גולה. ונראה דלענין חשש חללות סגי בבדיקת ד' אמהות... אבל לענין עדות אבות הכהונה צריכין אנו לאליהו שיגלה. (חזו"א, אה"ע סי' ב ס"ק ז)

ובהמשך מסיק שהצרכת שני עדים היא מדרבנן ומפני מעלת יוחסין, ומסתפק אולי לא תקנו חכמים אלא כשיש כוהנים מיוחסים שיכולה העבודה להיעשות על ידם, אבל בזמן הזה שאין כוהנים מיוחסים כלל - תועיל חזקה או עדות עד אחד להקרבת קרבן פסח, או שמא העמידו חכמים דבריהם גם במקום שאין כוהן מיוחס, ולא יתירו הקרבה בזמן הזה בכוהני חזקה, **ונשאר בספק**.

התייחסות כוללת למאמר הרב ישראל אריאל וראיות נוספות לשתי הדעות:

א.

נראה לענ"ד שאהבה מקלקלת את השורה, ומרוב השתוקקות לבנין בית המקדש וחידוש העבודה הרב מדלג על הבורות ומקפץ על המכשולים ההלכתיים שבדרך, ומנסה להכניס את כל בעלי הדעות בשיטה שכוהני חזקה כשרים לעבודה במקדש. ולעניות דעתי רוב הפוסקים לא סברו כן.

ב.

הרב אריאל השמיט שיש דיון שלם בפוסקים (עי' בספרי 'חבל נחלתו' ח"א סי' סח) ובו שותפים גדולי הפוסקים: המהרשד"ם, הר"י יעב"ץ, שבות יעקב ועוד, בשאלה האם

לכוהנים בימינו יש בכלל חזקה. ואע"פ שהחתם סופר דחה דבריהם וביאר שעל מה שהוחזקו הוחזקו – לא ניתן לדחות בקנה את קביעתם שכל חזקת הכהונה בימינו חלשה מאד, וצריך לחוש לא רק לחללות, שעבודת חלל בדיעבד כשרה, אלא גם שנתערבו בכוהנים אף ישראלים וגויים (ואף לי מוכרים כמה אנשים הנושאים שם "כהן" **והם גויים גמורים!**).[2] וכיון שכן, אף אם נצדד שבאופן עקרוני כוהני חזקה מותרים לשמש במקדש, לגבי ימינו – אין לכוהנים חזקה אלימה, והמכניסם לעבודה מכניס ספק זרים שעבודתם פסולה אף בדיעבד.

ג.

אמת הדבר שיש מהאחרונים שסוברים שניתן לסמוך על חזקת כהונה.

ראשון לכולם הוא המבי"ט בספרו קרית ספר, ודבריו הובאו ע"י הרב אריאל במאמרו (פ"ח סעיף 9).

כך כתב גם הרב קוק זצ"ל במשפט כהן סי' צד:

> ואע"פ שאין לנו כהנים מיוחסים (=לעבודה בבית המקדש) אין זו כל כך קפידא, דמן התורה סמכינן אחזקה, ולא אמרו מעלת יוחסין אלא בזמן שהיו להן יוחסין, ואלה שבקשו כתבם המתיחש הוי להו ריעותא כשלא נמצא בזמן קצר כזה, אבל באורך הזמן, שאין אבידת היוחסין ריעותא, יש לומר דאין מעכב כלל ענין כתב היחס. גם אולי ישנם ג"כ יחידים מכהנים שיש להם כתבי יחס מסורים מדורות עתיקים.

אולם נראה שהרב זצ"ל חזר בו, שכן מאוחר יותר כתב במכתב (גנזי ראי"ה ג – גאולה ומלכות):

> וביחוד מבורר אצלי **שכל הספיקות המעכבים** את תכנית בנין בית המקדש, מצד התכלת למשל, **ומצד יחוס הכהנים**, מצד דיוקי המדות של מקום המזבח וכיו"ב, רוח הקודש תסייע לבירור ההלכה ויצטרפו לזה אומדנות ברורות וקיום עפ"י בית דין גדול ומוסכם. והם הם גופי תורה. וקשה לי להאריך בביאור הפרטים כעת.

ד.

אף החתם סופר שבתשובה (יו"ד סי' רלו) היקל להתיר העבודה בימינו בכוהני חזקה, כתב בחידושיו (כתובות כג ע"א):

> אמנם בפני יהושע הקשה: אטו עבודה בימי ר' חנינא מי הוי. ורצונו: **לכשיבנה בית המקדש יבוא אליהו עמהם ויברר מי הם החללים**. וצריך לומר הא דאמרינן אין

---

2. וראה בדברי המגן אברהם סי רא ס"ק ד, שהעיר מדוע אין אנו נזהרים להקדים הכוהנים לכל דבר, למרות שזה דין דאורייתא, וביאר שזה מפני ש"אין אנו בקיאין ביחוסי הכהונה".

> אליהו בא לרחק ולא לקרב – היינו ממזרים שבישראל, **אבל פשיטא ליה שבא לייחס הכוהנים**.

ובהמשך דבריו שם לומד החתם סופר ממה שהגמרא מקשה על ספקות בהלכות המקדש שהן "הלכתא למשיחא" – שאין אנו יכולים להקריב קרבנות בזמן הזה, ונשאר בצ"ע על דברי הכפתור ופרח בענין רצונו של ר' יחיאל מפריז להקריב בזמן הזה.

ה.

מקור החיוב של הסנהדרין לברר יוחסין בכהונה הוא מהכתוב בפרשת אמור (ויקרא כא, ח): "כי קדוש אני ה' מקדישכם"; והתבאר בתורת כהנים: "להזהיר בית דין על כך"; וכן נראה מדברי החזון יחזקאל (סנהדרין פ"ז ה"א).

ו.

כפי שהובא מדברי הרמב"ם, החתם סופר והרב קוק זצ"ל, סיעת חכמים סוברים שלעתיד לבוא יתייחסו הכוהנים והלויים ברוח הקודש או ע"י נביא או ע"י אליהו זכור לטוב. כך כותב גם בספר 'מעשי למלך' (הל' מעשה הקרבנות פ"ב הט"ו):

> אף דקדשה לעתיד לבוא – אין יכולין להקריבו, דאין יודעין מי **כהנים מיוחסים**, רק **לעתיד לבוא אליהו בא לקרב** מי ראוי כדאיתא סוף עדיות...

ז.

אף מגאוני דורנו – הרב הרצוג זצ"ל כותב בפשיטות (בספרו תורת האהל דף נו-נז) שהעבודה לא תשוב עד שיתייחסו הכוהנים, ומסביר על פי זה את הפסוק (ישעיהו נ"ו, ז): "והביאותים אל הר קדשי, ושמחתים בבית תפילתי, עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי, כי בית בית תפילה יקרא לכל העמים" – שבתחילה יהיה המקדש רק בית תפילה – "ושמחתים בבית תפילתי", כיוון שעוד לא נתייחסו הכוהנים, ורק אחר כך כשיתייחסו ע"י רוח הקדש יהיו גם "עולותיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי". וכיוון שבתחילה עוד יהיו טמאי מת, שהרי כל עוד לא נתייחסו הכוהנים אי אפשר לעשות פרה אדומה, על כן לא יוכלו להיכנס אלא עד החיל, ששם מותר גם לגויים להיכנס, ועל זה אומר הפסוק: "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים", שבזמן שהוא רק בית תפילה לא יוכלו להיכנס אלא ככל העמים.

וכך הסיק גם בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קס אות ה), שרק כוהנים מיוחסים כשרים לעבודה:

> אלא דצריך לעיין לדינא אם הא דבעינן מיוחס מן התורה הוא דין גמור מהלכות כהונה ומעכב גם דיעבד, או הוא דוקא דין דלכתחלה. וראיתי בתשובת חתם סופר יו"ד סי' רל"ו בתשובת החתם סופר להגאון ר' עקיבא אייגר בענין הקרבה בזמן הזה, שהגרעק"א כתב דאי אפשר בהקרבה בזמן הזה, דמה נעשה בטומאה ובכהני יחוס,

> והביא החתם סופר מכפתור ופרח על שרבינו יחיאל מפריז רצה להקריב בזמן הזה, ובעל כפתור ופרח העיר עליו דמה נעשה ביחוס הכהונה, והחתם סופר עצמו כתב על זה דלא קשיא מידי מיחוס, דמאן לימא לן דלא יקריב אחזקה, ונחמיה בן חכליה דהוי ליה כהנים מיוחסים היה מגאל השאריות מן הכהונה עד עמוד הכהן לאורים ותומים, אבל לעכב הקרבה בשביל זה מאן לימא לן, עד כאן בחתם סופר. הנה חידש לן מרן החתם סופר חידוש גדול, דהא דהיה נחמיה מגאל ודוחה כהני חזקה מעבודת המקדש הוא דוקא בשביל שהיה לו עצה שיקריבו מיוחסים, אבל לולא זה אפילו לכתחילה כשרים גם בלי כהני יחוס, אבל בעל כפתור ופרח והגרעק"א דהקשו מכהני יחוס נלענ"ד דפשיטא להו דלא כחת"ס, דאי סלקא דעתך דכהני יחוס אינו עיכוב דיעבד עכ"פ – האיך דחה משפחות שלמות מכהונתם עד עמוד הכהן לאורים ותומים, וכבר הוכחנו בעזה"י דהוא מעיקר דין התורה ד"אתה ובניך תשמרו כהונתכם לכל דבר המזבח".
>
> והאיר ה' עיני ומצאתי ברמב"ם פ"ז ה"ט מתרומות, כתב: 'והמצורע הוא כמו שטומאה יוצאת מגופו, והוא שיטמא אותו כהן מיוחס וכו', הרי מפורש בדברי רבנו דלענין מצורע דבעינן כהן מיוחס - דאם לא היה מיוחס לא חל אפילו דיעבד הוראת הטומאה שלו, **הרי דדין יחוס במקום דבעינן הוא אפילו דין דיעבד.**

מסקנה

אף שיש מן האחרונים הסוברים שניתן לחדש עבודה בבית המקדש עפ"י כוהני חזקה, (ראשונים לא מצאנו לגבי הזמן הזה, שכן כתב המאירי שבזמן הזה לכו"ע אין כוהני חזקה כשרים), אולם בדורנו לאחר שנות גלות כה ארוכות רוב הפוסקים, ראשונים ואחרונים, סוברים שלא ניתן לעשות זאת, אם מצד ההלכה שרק כוהנים מיוחסים מותרים לעבודת המקדש, ואם בגלל חלישות חזקת הכהונה במהלך הדורות וחשש התערבות זרים. ואין לנו אלא להמתין שיתגלו הדברים משמים לפי התקדמות גאולתנו. וכך דברי הרב זצ"ל באגרותיו:

> זאת היא עצת ד' שהפליא עצה, הגדיל תושיה, שכפי אותו המיעוט שכוחות האומה מתמעטים, כן יהיה נגרע כח היכולת, ומניעת היכולת היא לנו לעדה על חפץ ד', ומניעת החפץ יש לה הרבה דרכים, לפעמים מניעה מעשית, כמו יראת מלכות וכיו"ב, ולפעמים מניעה רוחנית... וכשישנן מניעות כאלה הננו מרוצים בזה, מפני שאנו מכירים שכך הוא רצון ההשגחה העליונה בעיתים כאלה. ואך לזה הננו מוצאים בירושלמי, שרשב"י שמח על נטילת הדינים בישראל לשעתם, משום דלית אנן חכים מידן. (אגרות הראיה, ח"א איגרת כ)

ומי שחיסר את כוחותינו יוסיף ויגדיל וימלא את מלוא כוחות האומה ויביא גואל צדק בב"א.